

crkva u svijetu

RAZGOVORI

BEZUVJETNOST KRŠTENJA

Jordan Kuničić

Činjenica je da s krštenjem počinje funkcioniranje kršćanske ontologije u kršćaninu. Krštenik je dionik božanske naravi (2 Pet 1,4), Božji posinjenik. To dioništvo u božanskoj naravi postaje počelom kršćanske životne dinamike. Kršćanin se ne ograničava na novost života prema Bogu, on mora nositi svoj specifični nastup i prema ljudima, u odnosu prema ovozemnim vrednotama i zbivanjima. On jest, odnosno morao bi biti i nastupati kao novo stvorenje (2 Kor 5,17; Gal 6,15).

U časopisu *Crkva u svijetu* (1970, 3, str.238-245) Vjekoslav Blaić poziva na izmjeanu misli o svrshodnosti krštavanja male djece. Priželjkuje da krštenje bude kao »priznanje i nagrada kršćanskim roditeljima« (str.244). Punim pravom upozorava da krštenje ne smije funkcionirati samo kao neki narodni običaj, magični ritus ili nešto slično. To je van diskusije.

U pohvalnom nastojanju da krštenje male djece bude u praksi više osmišljeno i šire plodonosno, pisac predlaže da se krštenje male djece ne obavlja ako njihovi roditelji ne kane slati djecu na vjeronauk, ili su samo civilno vjenčani, ili permanentno psuju, ne dolaze na euharistijski sastanak (Misu), ili ako nikad zajednički u obitelji ne mole. Predviđajući da bi se time broj krštenika ili službenih vjernika znatno reducirao, pisac zamišlja Crkvu kao malu, elitnu grupu čovječanstva, avangardu, u borbi za novo Nebo i novu Zemlju (str. 245).

Prethodne opaske. Prije svega da smo na čistu u pitanju metode tretiranja ovog pitanja. Krštenje je eminentno vjerska praksa kao primjena dogme o bezuvjetnosti istoga spasenja (Mk 16, 16). Krštenjem djeca postaju nosioci misterija spasenja i prije nego ga svjesno pretvore u život. Prema tome pitanje krštenja djece mora biti tretirano teološki, po načelima teološke metodologije. Teološke rasprave bez kontinuiteta s prošlošću, bez osvrta na Crkveno učiteljstvo, odnosno bez daška vjere, ostaju bez temelja i objekta. Ispražnjuju se. Postaju vanpredmetne.

Otud slijedi da poziv na sociološke ili psihološke momente ne može za teologa predstavljati kriterij istine ni normu za postupanje u praksi. Rezultatima tih znanosti rado ćemo se poslužiti u prostoru vjere, ali ne zato da bacimo sumnju na njezine sigurne pozicije, nego da ih iskoristimo na vjerskom području za dublje i šire shvaćanje vjerskih istina u njihovu refleksu na vidljivu stvarnost. To je uvjerljivo naglasio Pavao VI u adhortaciji upućenoj biskupima 8. XII 1970.

Druga bi se opaska odnosila na razliku između doktrinarnog i disciplinskog pristupa ovom pitanju krštavanja male djece. Iz načela o bezuvjetnosti krštenja za spasenje (krštenja *re* ili *voto*) glavna nam briga mora biti oko dječjeg spasenja. Teolozi će reći da na tom prostoru treba primijenjivati ono famozno načelo »*tutius est agendum*«, jer se

radi o uvjetima spasenja. Recimo to i na drugi način: »Nulla nimia securitas, ubi periclitatur aeternitas« — nikad nemoj reći da si odviše siguran, ako je u pogibli vječno spasenje. Što je ovdje »tutius«? Krštenje.

Posve logično se nameće daljnja opaska o granicama »metodske sumnje« u pitanju. Dogmatski moramo prihvatiti vrijednost krštenja male djece (Denz br. 1625-7). Suspendirati pristanak na tu istinu značilo bi zabaciti jasne i određene smjernice katoličke vjere (Denz 3036). Vjera je u dogme bezuvjetni engagement čitava čovjeka. Dogma krštenja vezana je uz dogmu iskonskog pada, a obje zajedno s dogmom Otkupljenja. Ne može se u kršćanskoj sintezi dirnuti u jednu dogmu a da ne dođe u pitanje čitava zgrada. Na prvo se, dakle, mjesto mora metnuti ovo: **d j e c u t r e b a k r s t i t i !**

Praksa krštenja djece nije pitanje jedne čisto disciplinirane evolucije (Denz 3443) Razlozi misterija spasenja potaknuli su Crkvu da usvoji praksu da se djeca što prije krste. Već papa Siricij god. 384. poziva da se djeci »omni celeritate« priskoči u pomoć, jer mogu umrijeti prije nego dođu do daha rasuđivanja (Denz 184). To Siricijevo mišljenje nije izolirano mišljenje jednog čovjeka, to je jeka mišljenja otprije njega i za njegovo vrijeme. Teorije se ne rađaju odjednom u glavama erkvenih učitelja, one su plod sazrijevanja, a nekako se »rascvatu« u ovoj ili onoj prigodi.

Osim toga, ne smijemo miješati pitanje o uzimanju prekaucija da se dijete kršćanski odgoji s pitanjem o potrebi što bržeg krštenja djeteta. Briga oko kršćanskog odgoja spada na roditelje i na kumove a i na čitav Božji narod, ali krštenjem se postavlja na sigurno njegov spas dok ne dođe u doba rasuđivanja, kada će dijete u suradnji s Bogom uzeti sudbinu života u svoje ruke i biti za nju odgovorno pred Bogom i ljudima. U pitanju o preuzimanju mjera za dosljedan kršćanski odgoj ima riječ pastoral, ali dogmatska pozadina toga primijenjenog pastorala nalazi se u nauci o bezuvjetnosti krštenja za spasenje. Tu ovisnost i podređenost vrednota na kršćanskoj ljestvici treba brižljivo njegovati.

Konačno, ne bih rekao da »zrelo kršćansko razmišljanje« o pitanju može početi danas. Mnogo dugujemo prošlosti. Koliko novih dokaza, obrazloženja, produblivanja vjerskih istina otkrivamo danas? U ovom pitanju bez ustručavanja možemo reći: malo ili ništa! Ali mnogo se toga ne zna od onoga što je prošlost naučavala i obrazlagala.

Z a r i š t e p i t a n j a . Pisac članka navodi da Isus nije nigdje izričito zapovijedao apostolima da krštavaju i malu djecu. Jasno, na to možemo reći da nigdje nije rečeno da se krštavanjem čitave obitelji nijesu krstila i djeca (Dap 1E, 15; 18, 8; 1 Kor 1,16). Iz te šutnje ne možemo izvući nikakav valjan dokaz. Malo je neumjesnije što pisac tvrdi da je »otvoreno pitanje« odnosi li se zapovijed Mt 28,18 i na djecu. »Neumjesnije«, većim, jer se ta zapovijed mora shvatiti u skladu s drugim dogmama, u kontekstu s drugim mjestima Sv. pisma, i u jasnoći naučavanja u prošlosti. Prema tome, trebalo bi opreznije delimitirati koliko ostaje »otvoreno pitanje«, kako se pisac izražuje na str. 240.

Tekst Mt 28, 18 više je primjena teksta Iv 3, 4-5. Svaki se je pojedini čovjek dužan roditi »odozgo«, ili »s neba«, tj. od Boga (renasci). To je kršćansko rođenje, pred kojim tjelesno rođenje ostaje genetički ali ne aksiološki prvo. Generalno je pravilo: »Tko se ne rodi od vode i Duha Svetoga, taj ne može ući u kraljevstvo nebesko.« Za spasenje pojedinačno potrebno je ponovno rođenje pojedinca, tj. rođenje vodom i Duhom Svetim. Eto, oko toga se mora vrtjeti naša glavna preokupacija. Bezuvjetnost krštenja mora biti u centru pažnje, a drugo treba da bude više na periferiji. I tu, dakle, treba primijeniti načelo onoga što je glavno.

Inocent I je doista zrelo mislio. Predvidio je i one koji će misliti da se spasenje djece može ostvariti bez krštenja, ali on tvrdi da to mišljenje jednostavno briše vrijednost krštenja (»cassare« Denz 219). Inocent argumentira pozivom na činjenicu da je kraljevstvo nebesko otvoreno djeci. Ili moramo priznati bezuvjetnost krštavanja djece prije razuma, ili optužiti Krista zbog nelogičnosti. Priznati neophodnu potrebu krštenja uključuje za praksu to da krštenje stavi na prvo mjesto, a da se u isto vrijeme poduzmu druge prekaucije, osobito kršćanski odgoj. Te aspekte treba razlikovati.

Vidi se da pisac članka živi u atmosferi prezasićenju vrednotama kolektivnosti, socijalnosti i sl. pa kao da ne primjećuje da se plodovi muke Kristove izravno ne primjenjuju kolektivno, nego pojedinačno. Iskonski pad veže svakoga kao člana ljudske naravi, plodovi muke Kristove ne oživljuju nikoga ako se pojedinačno ne otvori rosi te milosti. Svaki se pojedinac mora ponovno roditi, i svaki će pojedinac odgovarati za svoja djela (Mt 16, 27; Rim 2, 6). Za svakoga je njegova duša najvrijednija, vrijednija od kozmosa (Mk 8, 36)). Ako se pojedinac osudi, ne spašava ga ni obitelj, ni druge za-

jednice (Lk 9, 25). Recimo bez ustručavanja da je kršćanska etika u korištenju individualna, personalna, jer je čovjek prije svega, konstitutivno i bitno zasebno biće, osoba, a društven je konstitutivno-derivatno.

Dosta je problematično tvrditi da se kriterij krštavanja djece prebaci na roditelje kao priznanje i nagrada za njihov kršćanski život. Poletimo mišlju od Ezekijela. Ponavljala se poslovica: »Oci jedoše kiselo grožđe, sinovima trnu zubi.« Gospod završi to rezoniranje pozivom na to da su sve duše jednako njegove (Ezek 18, 4).

Govoreći općenito, treba proširivati tu ulogu roditelja pri krštavanju djece. Treba djetetovu obitelj proširiti do velike duhovne obitelji. Davno je sv. Toma usvojio mišljenje sv. Augustina da se djeca nose na izvor novog života ne toliko od roditelja koliko od čitave zajednice vjernika (sv. Toma III, 68, 9 ad 2). Tako će kasnije ustvrditi Tridentski koncil da se djeca krštavaju snagom vjere kojom Crkva vjeruje (Denz 1626). Time se vrlo suvremeno uklapamo u suvremena strujanja pravilnog proširivanja kruga osobnog Ja na zajednicu.

Shvatljiva je preokupacija za kršćanski odgoj djece. Shvatljiva i opravdana. No za nju je znao i sv. Augustin. On je situaciju protumačio tako da dijete neće nikada biti krivac za zlodjela svojih roditelja ako samo uz ta zlodjela ne pristane (ist. mj. u Tome). To znači: kad dijete dođe do dobi razuma, ono na svoj način posatje odgovorno za svoja djela. Nije uputno protezati njegovo tutorstvo u beskraj.

Sama činjenica da roditelji vjeruju i da žele da im se dijete krsti donosi djetetu koristi. Duh Sveti djeluje. On je veza Crkvenog života. Dijeli dobra potrebna. Dijete je obdareno klicama dobra nadnaravnih vrednota, pa i nekom habitualnom sviješću pripadnosti zajednici koja će se realizirati netom dođe do dobi razuma (sv. Toma, ist. mj. ad 3). I tada dijete postaje svoj suveren, kormilar života, a mi ga moramo tretirati kao svjestan subjekt kršćanskog života.

Praksa je Crkve za nas auctoritet (sv. Toma II-II, 10 12). Benedikt XIV analizira slučaj kada roditelji ne samo da neće odgajati djecu, nego su dijete izložili ili napustili. Tu djecu, naučava papa, treba krstiti, pri čemu upravo proširuje ulogu šire obitelji, kršćanske zajednice, koja je pozvana da izgrađuje dijete. Tako i u nekim drugim slučajevima (Denz 2556). Radije, dakle, proširujemo okvir obitelji na širu obitelj, pa naglašujemo dužnost svih vjernika da se interesiraju za dobro svoje braće, svoje male braće u Gospodinu.

Crkva se redovito poziva samo na jedan moment: volju ili želju roditelja da se djeca krste, jer djeca su u vlasti roditelja (Denz 3296). Možemo li uopće, napose pak tako intranzigentno, tražiti dosljedan vjerski život roditelja kao uvjet za podijeljivanje krštenja djeci? Zbog čega kažnjavati djecu, izlagati djecu vječnoj pogibli radi roditelja? Ako odbijemo krstiti djecu radi toga što roditelji psuju ili ne idu na Misu, moramo protegnuti i na druge grijeh roditelja, npr. što mrze bližnjega, kleveću i sl. Koliko će se djecu u tom svjetlu moći krstiti? Ne znači li to ograničavanje krštenja kao universalnog uvjeta spasenja? Ne znači li to pretjerano povezivati sudbinu djece sa sudbinom roditelja?

Uostalom, zar kršćani koji ispunjavaju sa svoje strane uvjete kršćanske dosljednosti dosti pružaju tu poželjnu garanciju da će njihovo dijete spadati u »elitnu grupu« ili »angarda« autentične Crkve? Roditeljski život ne stvara automatski ispravne sinove ni kćeri. Iskustvo pokazuje da i djeca najispravnijih roditelja ponekad teško zastrane. Svrtaćajmo pažnju na druge momente kao glavne, kako sam rekao prije.

Dovoljna je malobrojna Crkva? Brzopleto je rečeno da Crkva, prema Evandjelju, ne smije biti ogromna masa bez ikakva kvaliteta (nav. članak str. 245), jer ta uvozna ideja elite Crkve minorizira ulogu Crkve kao redovitog puta spasenja (Denz 802). Preko Crkve Bog hoće da se svi ljudi spase, kako ponavlja i drugi vat. sabor. (vidi pod riječi CRKVA kao sakrament spasenja). Dijeljenje vjernika na klase više je puta od Crkve bilo zabačeno, npr. kod srednjovjekovnih Fraticelli (Denz 910- 16) ili tzv. »spirituales« (ist. mj. 891; 900 itd).

Nije to autentično evanđeoska ideja. Pročitajmo mjesto iz Izaije što je Krist tumačio mnoštvu (Lk 4, 18). Krist je ribar, lovac, liječnik. Nije došao da zove pravedne i liječi zdrave, nego zove grešnike i liječi bolesne (Mk 2, 17). Dihotomija između elite i ne-elite uzurpira sebi pravo suđenja, a ni Krist ga nije hto preuzesti (Lk 12, 14). Taj bi pothvat nekako zvučio samodopadno, reklo bi se u prilog samopouzdanika iz hrama (Lk 18, 10, 13). Činjenica da neki roditelji zanemare kršćanski odgoj djece ne smije nanositi štetu djeci i narodu Božjem. Dužnost je svih zainteresiranih nastojati da roditelji budu što dosljedniji u kršćanskom životu, ali ne na štetu djece.

Z a k l j u č a k . Od sv. Ireneja pa dalje, uz neznatne iznimke, tvrdi se kako je potrebno da se djeca što prije krste, duhovno rode, jer se misterij spasenja primjenjuje na

djeću upravo krštenjem. Neka oklijevanja u 4. stoljeću ili izolirano mašljenje kojeg pojedinog pisca ne može osporiti prevladavajuće mišljenje iz kojeg je nikla i konstantna praksa. O tome u dogmatici, i prije svega u dogmatici, a ne u psihologiji, ni sociologiji, ni praktičnom pastoralu.

Glavno je da teološko pitanje teološki tretiramo. Da razlikujemo praktične mjere opreza i brige za kršćanski odgoj od bezuslovne potrebe da se djeci pruži lijek spasenja u slučaju da umru prije nego dođu do doba razuma, a kada dođu do doba razuma da im i drugi pomognu da svoju opciju preko Crkve provedu u djelo kao odrasli i samoodgovorni ljudi. Nemojmo ni riječju ni djelom uzimati na sebe odgovornost ni za jednu dušu, jer riskantno je uzimati na sebe tu odgovornost. Zar je netko siguran i za sebe?

S pastoralne strane preokupacija oko pravilnog kršćanskog odgoja čuva svoju vrijednost. Uvjereni smo da zdrav kršćanski ambijent mnogo doprinosi zrelosti kršćanskog života, ali poštujemo i ljestvicu vrednota, a krštenje je između svih sakramenata genetički prvo, i uvjet ostalih. Vjerujemo da se dobre klice primljene na krštenju nikada potpuno ne uništavaju, nego da uključuju izvor trajno potencijalne obnove, duhovnog uskrsnuća, reviviscencije božanskog života. Vjerujemo malo više u krštenje, a malo manje u čovjeka!

JOŠ O EKUMENIZMU DANAS

Juraj Kolarić

Na moj članak Ekumenizam danas, objavljen u CUS-u 2/1970, str. 171—178, kritički se osvrnuo g. Sibbe Zaninović u CUS-u 1/1971, str. 62—65. Kako mi ekumensku problematiku u nas zapravo živimo, a vrlo malo o njoj otvoreno izražavamo svoja mišljenja, sudove i prijedloge, to se osvrt S. Zaninovića na tu temu može samo pohvaliti.

Čini mi se, međutim, da se S. Zaninović u izricanju svojih sudova možda previše zanio svojim literarno-teološkim prijedlozima kojima se on između dva svjetska rata predstavio našoj katoličkoj javnosti i tako možda nesvjesno krivo interpretirao moje riječi, dajući im smisao suprotan onome koji sam namjeravao izreći, a koji se sam po sebi nameće kao zaključak mojih razmišljanja.

Već na samom početku čini se da mi S. Zaninović zamjera što sam iznio mišljenje da mnogi nekatolici, a posebno pravoslavci, ekumensko djelovanje Katoličke crkve u prošlosti označuju kao »borbu Katoličke crkve za svoje pozicije, gdje bi onaj koji je fizički slabiji morao podleći i uz ostali danak platiti pobjedniku i svoje vjersko uvjerenje« i da takvu vrstu ekumenskog djelovanja nazivlju prozelitizmom i »trikom« kojim bi se trebali neprimjetno privesti u Katoličku crkvu. Da li je »unijaćenje« i geslo »vratite se k nama« dalo ili još daje povod takvim shvaćanjima ili ne, morao bi nam S. Zaninović protumačiti, ako se s tim mišljenjem ne slaže.

Predbacivši mi da govoreći o ekumenizmu između dva rata nisam našao ništa što bi bilo vrijedno spomena, a »stručnjak koji se bavi ekumenizmom u nas, (...) morao bi poznavati kretanja koja su se u nas zbivala između dva rata u pravcu približavanja katolika i pravoslavnih, a koja nisu obilježja prozelitizma«, S. Zaninović iznosi tzv. Apostolat sv. Ćirila i Metoda, Katolički akademski klub »DAN« i akademsko društvo »Sv. Ćirila i Metodija«, a zatim u »interesu povijesne istine« obilno citira sebe uz napomenu, da nije bio jedini među hrvatskim katolicima koji su se i te kako zalagali za međusobno vjersko zblizavanje katolika i pravoslavaca između dva rata, a i prije toga, izvan svake je sumnje!

¹ Tako je od god. 1896. do 1901. izlazio u Zagrebu časopis »Balkan — jedinstvu i bratskoj slogi«, a zastupao je ujedinjene zapadne i istočne Crkve. Pothvat koji zavrijeduje posebnu pažnju.